

# CARTILE SATEANULUI ROMANU.

*Descépta-te Romane!*

**Cartea XI.**

**Novembre.**

**Anulu 1880.**

## Legend'a Ciocarliei.

(Fine.)

### IV.

Prin valuri spumegóse ce 'n giuru-i se alina  
Cântându o melodíe simfonica, marina,  
Ajunge Li'a grabnicu la insul'a dorita  
Acàrei érba vie cu radie-i altoita  
Copil'a 'n haine mândre de fu imperatescu  
S'afunda in lumina, dar' chipu-i angerescu,  
Dar' mersu-i plinu de farmecu, cu pasu leganatoru,  
O spunu mai multu cà-i féta decâtu cà e fecioru.

Ea intra in palatulu acelu de feerie  
Cu anim'a 'n bataie de dulce bucuríe  
Dorindu cá se 'ntálnésca, temêndu de-a intâlni  
Pe-acelu care-a vrajitu-o aicea de-a veni,  
Si éta cà zaresce a lui betrana mama  
Cu genele cadiute pe ochi cá o naframa!  
De cându nu erá inca pamêntulu care este,  
Decându totu ce e 'n lume erá numai poveste  
Si radi'a de lumina si radietele caldurei  
Eráu comori ascunse in chaosulu naturei  
A splendidului sóre ferice nascátore  
Traiesce 'n luminósa si magica splendóre.  
Dar' trista si orbita de vecinic'a-i lucire  
Acum ea nu mai póte pe sóre se-lu admire.  
Si-i este scrisu de sórte atunci numai se véda  
Cându fiulu ei in cursa ar' fi espusu se cada.

Serman'a 'ncetu áude sunandu pasuri straine,  
Tresare si intréba: „Ce omu, ce féra, cine

„Au indrasnitu se vie aicea si-a petrunde  
„In locuri necalcate de pasu de omu; pe unde  
„Nici paserea maiéstra a trece nu 'ndresnesce,  
„Nici doru 'n ratacire perdutu, nu se opresce?“  
Copil'a tremurânda s'apropie si dice:  
„Sunt omu cu gânduri blânde venitu din lume-aice.  
— De esti fecioru, replica betran'a ingrijita  
„Se-ti fie calea flóre si urm'a in florita,  
„Si 'n viétia se ai parte de sócra iubitóre  
„Si de nevasta dulce, frumósá zimbítóre,  
„Ér' déca esti tu féta, precum te-arata glasulu  
„Pe urm'a t'a usióra întórce-ti iute pasulu  
„Si piei din aste locuri neatinse si curate,  
„Domnite de-alu meu sóre, copilu fára pecate!“

. . . . .

Copil'a spaimentata cu dorulu ei se cërta.  
Ar' vrea, ar' vrea se fuga dar' anim'a nu-o iérta;  
Cându éta cá s'aude in lung'a departare  
De cái venindu spre casa duiósa nechezare  
Si éta cá palatulu se umple de odata  
Cu dílnic'a lumina din lume adunata,  
Cá-ci sórele apune lasându de-alungu pe ceruri  
Clipirile de stele si-a umbreloru misteruri.  
Elu vine si apare atât'a de frumosu  
Cá-'ntuneca vederea cu chipu-i luminos.  
„— Bine-ai venitu, copile, de multu instrainatu!“  
„I-i dice blând'a mama cu-unu dulce sarutatu.  
„Te bucura de óspe venitu de pe pamentu  
„Unu óspe blându la sufletu si gingasiu la cuvêntu.  
In giuru-i mândrulu sóre se uita cu mirare . . .  
Elu vede si nu crede, f-i pare cá f-i pare  
Si sêmte-unu neastemperu in anim'a-i virgina  
Sub galisi'a ochire a fetei ce suspina.  
Apoi luându de mana pe Li'a tremurânda  
„Ori cine-ai fi, elu dice, fiintia, tu, plapânda!  
„Durerea omenésca in veci se nu te-ajunga,  
„Si fie-ti scurtu necasulu si fericirea lunga.  
„Pe flori de primavéra obrasu-ti se se culce,  
„Si fie-ti dulce viéti'a si mórtea fie-ti dulce!“

Copil'a i-lu asculta perduta in estasu  
Cu zimbetulu pe buze, cu lacrimi pe obrasu

Si dtse: Mândru sóre! lasát'am scump'a tíera  
Si cas'a parentíesca in timpu de primavéra  
Cu doru se vinu la tine, dê-aprópe se te-admiru,  
Si 'n calea mea graff'am cu flori de trandafiru  
Cu riuri si cu nouri, cu fluturi si cu stele,  
Graff'am si cu vulturi, cu síoimi, cu rândunele  
Cu totu ce potea 'n lume de tine se-mi graiésca,  
Si-acum i-ti dicu eu tte in limb'a omenésca:  
„Minune multu iubita! Lumina din lumine  
„Ah! inim'a me pórtá se stau in veci cu tine!“

Si sórele si Lí'a parchia de iubire,  
In ochi aprinsi de doruri inecã-a loru privire  
Zimbindu unulu la altulu cu 'nduosire multa.  
Ér' mam'a ce nu-i vede dar' care t-i asculta,  
Graindu cu mintea díce: „Se fie óre 'nsielata?  
„Acestu strainu se fia óre fetioru séu féta?  
„Eu are glasulu dulce, prea dulce, prea duiosu  
„De candu au datu cu ochii de ffiulu meu frumosu!

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Apoi mai standu pe gânduri, adauge 'n tristétia:  
„Ah! unde-mi e vederea din dalba tinerétia!...  
„Amaru de cine are pe ochi unu negru noru  
„Candu anim'a presimte... E féta séu fetioru!...  
„La nópte voiu aterne in patu-i albe flori;  
„De-a fi barbatu, sub densulu peri-voru pana 'n diori,  
„Ér' de-a fi féta, ele de sinulu ei lipite  
„In faptulu deminetii voru fi mai in florite.“

Betrau'a 'n neastemperu se duce siovaindu:  
Condusa de-a ei cãrja prin umbra pipaindu.  
Atunci voiosulu sóre, simtiendu o nóua viétia,  
O ie pe Lie 'n braçia si-o saruta 'n façia  
Si-i díce cu'nfocare: Iubit'a mea mirésa!  
„In lumea pamentésca ai fostu imperatésa,  
„De-acum totu impreuna, gustandu ceresculu bine,  
„Eu luminá-voiu ceriulu, si tu draga, pe mine.“  
Copil'a vérsa lacrimi: uimita ea simtiesce  
Ca inim'a-i ferice in sinu-i se topesce  
Cá diu'a cea de véra candu radiiele se scurgu.  
Topindu-se in umbra adenca din amurgu.

Si ast'felu dragalasi de-a loru iubiri au parte...  
Èr' candu le spune nóptea cà-i tempu a se desparte  
Nici unulu n'are gândulu se faca inceputulu  
Se rumpa lantiulu dulce ce-i léga cu sarutulu.

V.

A dóu'a dt pe tempulu minuniloru visate  
Candu faptulu deminetii la usi'a noptii bate,  
Betran'a mama tréza de grij'a ce-o domina  
Simtiesce cà e 'n lume o stranie lumina.  
Ea merge cu grabire la patulu unde crede  
C'au trebuitu se dórma strainulu... si ea vede,  
(Ca-ci dragostea de mama o face-acum se véda.)  
Ea vede 'n ascernutu-i flori víi cá de zapada.  
„Ah! díce cu dorere; nici un'a nu-i uscata!  
„Nici un'a vescedita! Strainulu óspe-i féta!“  
Apoi in tulburarea-i de cruda presintire,  
Inaltia ochi 'n ceriuri si vede cu-oterire...  
Ce vede?

Pe zenitulu adencu, inflacaratu  
Maretiulu sóre plana! si caru-i inhamatu  
Cu nóua cai de radie ce 'n spatiu l'au rapitu  
Cutriera ceresculu intinsu nemarginitu.  
Sboru caii lasându riuri de focu in urm'a loru  
Si frêele scapate de-alungu in aeru sboru.  
Èr' sórele ferice dandu lumiloru uitare  
Cu Lin'a leganata pe sinulu lui apare  
Si lumele 'nundate sub lacremi ardietóre,  
Privescu cu ingrozire altu sóre langa sóre...

„Blastemu! striga betran'a, blastemu pe capulu teu,  
„Tu ce-mi rapesci viéti'a, rapindu pe ffiulu meu!“  
Si mam'a cade mórtá!

Ea cade! dar' urgi'a,  
Dar' cruntulu blastemu sbóra, se sue pan' la Li'a,  
Si-a sórelui mirésa lovita, fulgerata  
Din ceriuri cade 'n marea lucindu cá o sagéta.

Ah! mare i-au fostu visulu si scurta féricirea!  
Iubirea i-au datu mórtea, si mórtea nemurirea!  
Èr' sufletu-i ferice, luat'au forma víie  
De-o mica, dragalasia, duiósa Ciocarlie  
Ce vecinicu catra sóre, se 'naltia 'n adorare  
Chiamandu-lu, primavér'a, cu dulcea ei cantare!

V. Alesandri.

## Sfant'a Vinere.

(Poveste.)

Erá o nevasta tenera carei'a-i murisë maic'a-s'a. Barbatulu ei mergea adese-ori in câmpu la lucru si ea remané acasa singura numai cu unu copilu micu ce-lu avea; erá harnica si grigeá de tóte trebile singura; si apoi si eráu inca gospodari tineri si nu aveau atát'a avere, cá se póta tiené slugi.

Intr'o joi spre vineri se apucáse nevast'a de zolitu camestle, dar' pâna-i voru fierbe ólele la focu cá se tórne, se dáse la tiesutu. Cum stá si tieseá numai ce aude cá intra maica-s'a pe usia sí-i díce:

— Buna sér'a, fét'a mea!

Nevast'a a incrementu cu suveic'a in mâna sí-i respunde: multiamimu dumitale, mama!

— Cum mai traiesci, drag'a mea?

„Iá, me necajescu si eu cum potu.

— Si apoi ce faci, zolesci?

„Dara mama, m'am apucatu si eu acum'a de zolitu, cá nu-mi mai incupe timpulu intr'alta data.

— Cum vedu, tu n'ai destule lemne nici apa in casa.

„N'am mai multe, cá-su singura si n'are cine-mi ajutá.

— Bine, drag'a mea, tu mergi la apa si eu ti-oiu aduce lemne, cá dóra te-oiu ajutá.

Esíndu nevast'a din casa, a luatú Sfant'a Vinere copilulu din leagánu si l'a pusú in zolnitia intre comesi si lemnele ce mai erau sub vatra, le-a pusú tóte pe focu si apoi a esítu afara, se mai aduca lemne, cá se inferbinte bine ólele si se le tórne apoi in zolnitia preste copilulu. Dar' nevast'a a luatú cofele si in locu se se duca la apa, a mersu la o baba vecina si a dísu:

„Buna sér'a, matusia!

— Multiamimu dumitale!

„Vai de mine, matusia hâi, óre ce se fia acést'a, cá mam'a mea a inviatu si a venitu se-mi ajute a zolí came-síle ?

— Cum? intrebâ bab'a, a venitu acum'a? d'apoi ea-i mórta!

„Dara matusia, ea a muritu de multu si totusi a venitu acum'a.

— Copila nepriceputa! ace'a nu-i maica-t'a, ci-i sfânt'a Vinere, care a venítu se te pedepsésca, pentru-câ zolesci asupr'a dfilei ei: alérga dara a-casa pâna nu vine ea.

„Me temu, matusia draga.

— Déca nu vei merge, apoi ea ti-a ferbe copilulu cu uuncropulu ce l'ai gatitu pentru camesi.

„Vai de mine matusica, ce se facu!

— Nu te spariá féta, cá matusi'a te-a invetiá, ce se faci. Mergi curéndu acasa pâna inca nu sosese ea dela lemne si întórce lucrurile cu dosulu in susu, strachinele, covat'a, caldarea, tóte, si inchide dupa ace'a bine usile, feres-tile, cá se nu póta intrá ea candu va vení cu lemnele, cáci de-a vedé ea cá usile si ferestile suntu incuiate bene, apó va chiamá unu lucru dupa altulu se-i descuie, si déca voru fi întórse tóte, nu va poté intrá. Hai mergi fug'a de fá pre-cum ti-am spusu si voru fi tóte bune.

„Multiamimu dumitale matusia, si sér'a buna!

Si s'a luatú biét'a nevésta tramurandu si plina de fiori si a mersu acasa si venindu a incuiatu bine usile si feres-tile si a intorsu tóte lucrurile din casa cu dosulu in susu. Numai bine erá gat'a, cându aude cá vine sfânt'a Vinere cu-unu braçiu de vreascuri si le arunca lângá pragulu usiei

si da se descuie usi'a incuiata . . . , se duce pe la feresti, aceste inca suntu incuiate. Atunci dice catra nevést'a din casa :

— Descuie-mi usi'a cà ti-am adusu lemne.

Tace nevast'a.

— Descuie-mi tu, lopata.

„Nu potu cà sum întórta.

— Descuie-mi tu, cociorva.

„Nu potu cà sum întórta.

Si asié a numitu ea tóte lucrurile si tóte n'au potutu — cà eráu întórse. Pe urma a vediutu opaitiulu ardiéandu pe muche, pe carele nevast'a uitase se-lu întórca si a strigatu :

— Deschide-mi dara tu opaitiule de pe muche!

Elu atunci a sburatu indata se descuie, inse a caditu intre praguri si s'a sfarimatu, dar' sfânt'a Vinere a strigatu de-afara furiósa :

— Nevasta! de-ai facutu acést'a din capulu teu, cu minte ai fostu, dara de te-a invetiatu altulu cinev'a, mare prietenu î-ti este, càci ólele acele ce clocotescu la focu, le-asiu mai fi infierbentatu cu vreascurile acestea si te-asiu fí fiertu pre tine, precum m'ai fiertu si tu pre mine. Si a inceputu se plânga Sfânt'a Vinere si s'a dusu.

Nevast'a se apucà érase de lucru, desí i-se batea inca anim'a de spaima. Ea se uità la focu si vediu ólele clocotindu, deci voi se le tórne in zolnitia, nesciindu nefericit'a, cà acolo se afla si copilulu seu, càci Sfânt'a Vinere voisé se-i omóre pe amendoi, pe mama si pe copilu; ér' dèca cumva ar' scapà mam'a cu viétia, se-i omóre celu puçinu copilulu, si mintea nevastei erá inca asié de tulburata de spaima, încatu uitasè cu totul de copilu. Norocu cà se mai odihni

puçînu pân' a nu turná si a audî glasulu inadustu alu copilului. Atunci dà fug'a la leaganu, dar' leaganulu e desiertu, si cautandu incóce si 'ncolo, nu-lu afla. Mai stându si ascutîndu urechile sêmtesce, cà glasulu acel'a vine dela zolniti'a cu camesile; a cautatu in ea si a gasitu copilulu.

Astfeliu a scapatu de mórte nevast'a cu copilulu si n'a mai zolitu spre Vineri câtu a traitu, ci le-a invetiatu inca si pre altele se cinstésca pre Sfânt'a Vinere, precum se cuvine si precum o cinsteau femeile precându lumea erá inca mai buna.

*St. Stefurea.*

---

## Poesii populare.

Fóia verde alunitia,  
Aolica, fá, lelitia!  
Fire-ati pieptu-o gradinitia  
Si titiele lubenitia,  
Si gur'a o fúntanitia,  
Maselele petricele,  
Si buzele ghizdurele,  
Si limb'a o ciuturea  
S'adapi pe Neic'a din ea,  
Sér'a si deminétia,  
Peste dt, totudeaun'a.

---

Fóie verde usturoi,  
De ti-e doru, Neico, de noi  
Fà-te negustoru de boi  
Si vino 'n gazda la noi,  
C'are taic'a siese boi  
Si din siese vinde noi,  
Doi i-i vinde, doi opresce,  
Doi mi-i dà mie de zestre,  
Pe rosiulu si pe plàvitîu,  
Cumperati din Mehedinti.  
Pâna boii veti tocmi  
Amêndoi ni-omu logodî.

Ierte-i Dumnedieu pecatulu  
Celui ce-a lasatu oftatulu,  
Cà omulu déca oftéza  
Par'cà se mai usiuréza.  
De oftatu ce oftaiu tare  
Si sórele zare n'are  
Par'cà eu l'am blastematu  
Si de totu s'a 'ntunecatu  
Dù-te doru pâna e noru  
La puic'a pe delisioru  
Si-i spune cà stau se moru!

---

Fruudia verde de secara  
Ibovnico de ast'véra  
Vina se ne iubimu éra.  
De iubitu se ne iubimu  
Numaj amêndoi se fimu  
Si de dragi se ne fimu dragi  
Dar' nàdejde se nu tragi  
Cà nàdejdea dela mine  
E cá sirm'a de subtire  
Cându o 'ntindi pe maracine  
Si mi-o bate vèntu cu róua  
Se despica sirm'a 'n dóue.

---

Proprietariu, Editoru si redactoru respundiatoriu: Nicolae Feketo-Negrutlu.

Gherl'a. Imprimari'a „Georgiu Lazaru“ 1880.